

Ljiljana Šarić

Pristup metafori u kognitivnoj lingvistici

Ovaj se rad najprije sažeto osvrće na temeljne postavke kognitivne lingvistike, a potom se usredotočuje na razumijevanje metafore u tom lingvističkom okviru pružajući uvid u neke temeljne postavke teorije konceptualne metafore. Analiza se posebice osvrće na postavke o preslikavanjima i domenama, o motiviranosti metafora te o ulozi iskustva i prostorne orijentacije, potom na konvencionalne i pjesničke metafore, na univerzalnost metafora te na metafore u stvarnim (korpusnim) uporabama. Konačno, daje se kratak osvrt na neke novije smjerove i teme istraživanja metafore koji se oslanjaju na kognitivnu lingvistiku.

1. Uvod

Kognitivna je lingvistika interdisciplinarni pristup jeziku zaokupljen interakcijom jezika i kognicije: jezik se promatra kao dio ljudskoga kognitivnoga (spoznajnoga) sustava te se proučava u sprezi s percepcijom, mišljenjem i razumijevanjem; kognitivna lingvistika pretpostavlja njihovu izravnu i neprekidnu interakciju s jezikom. Jezične se strukture vide kao odraz ljudskih konceptualnih struktura. Kognitivna lingvistika teorijski se oblikuje od 1980-ih, kada su objavljeni *Temelji kognitivne gramatike* (*Foundations of Cognitive Grammar*, 1987) Ronalda W. Langackera i *Žene, vatra i opasne stvari* (*Women, Fire and Dangerous Things*, 1987) Georgea Lakoffa. Taj je teorijski pristup reakcija na formalne, transformacijsko-generativne pristupe koji su isticali važnost sintakse, a zanemarivali semantiku. Kognitivna lingvistika inzistira na neodvojivosti sintakse i semantike ističući da gramatiku tvori slijed simboličkih jedinica te pretpostavlja da ne postoji granica između leksika i sintakse. Nadalje se ističe važnost značenja kao izravnog odraza ljudskoga poimanja i iskustva s izvanjezičnim svijetom. Smatra se da govornikov odabir određene gramatičke konstrukcije te promjene unutar nje – bilo morfološke, sintaktičke ili semantičke – odražavaju različitosti u govornikovu poimanju svijeta. Taj pristup jezičnim fenomenima stoga jezik određuje kao riznicu znanja o svijetu, odnosno kao strukturiranu skupinu značenjskih kategorija, ističući enciklopedijsku narav značenja.

Istraživanja kategorizacije koja je 1970-ih provodila psihologinja Eleanor Rosch utjecala su na neke od temeljnih kognitivnolingvističkih postavki.

Rosch je pokazala da su kategorije organizirane oko perceptivno, odnosno iskustveno najistaknutijega člana – prototipa – koji je okružen drugim, njemu više ili manje sličnim i bliskim članovima. Strukturiranost kategorija prema načelu prototipnosti u kognitivnoj se lingvistici primjenjuje na tumačenje ustroja jezičnih kategorija. Stoga je polisemija jedno od temeljnih pitanja kojima se kognitivna lingvistika bavi, a tumači se i kao odraz enciklopedijskih podataka organiziranih u značenjske podatke prema načelu prototipnosti.

Metafora je jedan od najčešće proučavanih fenomena u kognitivnolingvističkim istraživanjima. Ona je jedna od ključnih kognitivnolingvističkih tema čije se istraživanje povezuje s mnogim drugima: primjerice s istraživanjem tvorbe riječi i prefiksacije, značenja padeža, značenja prostornih i vremenjskih izraza te odnosa verbalnog i vizualnog u multimodalnim „tekstovima“.

2. Teorija konceptualne metafore

Pogled na metaforu u kognitivnoj lingvistici obilježava *teorija konceptualne metafore* (za detaljan uvid usp. Stanojević 2013), a kamen joj je temeljac knjiga Georgea Lakoffa i Marka Johnsona *Metaphors We Live By* (1980), objavljena u hrvatskom prijevodu 2015. (*Metafore koje život znače*, Disput). Ta teorija barata s nekoliko široko prihvaćenih pretpostavki kojima ćemo se ovdje detaljnije pozabaviti: (a) metafore su sveprisutne u mišljenju, pa i u jeziku; (b) metafore su u prvom redu fenomen mišljenja – na njega utječu te se pojavljuju u različitim modusima izražavanja; (c) metafore su sustavna preslikavanja između dviju konceptualnih domena; (d) konceptualne metafore često povezuju konkretne i apstraktne domene; (e) mnoge su konceptualne metafore iskustveno motivirane; (f) neke su konceptualne metafore univerzalne.

Prema prvoj je pretpostavci naš konceptualni sustav na temelju kojega mislimo i djelujemo metaforičke naravi, što uvjetuje sveprisutnost metafora u mišljenju i jeziku. Metafora prožima svakodnevni život, mišljenje i djelovanje, a ne samo jezik. Našu konceptualizaciju svijeta prožimaju konceptualne metafore. Način na koji razmišljamo, ono što proživljavamo te kako djelujemo uvelike je povezano s metaforama.

Sveprisutnost metafore u mišljenju oprimjeruju metaforični jezični izrazi, primjerice istaknuti elementi u sljedećim izrazima: *vatra u očima*, *probaviti informacije*, *eksplodirati od radosti* (iz korpusa HrWaC).¹ Načelna višeznačnost jezičnih jedinica kognitivnim je lingvistima dokaz sveprisutnosti metafora. Na tome su temelju, a oslanjajući se na svakodnevni jezik, Lakoff i Johnson pretpostavili postojanje fenomena koji će postati poznat kao *konceptualna metafora*. Konceptualna metafora povezana je sa svakodnevnom mišljenjem i izražavanjem, a ne samo s poetskim izričajem i nekim retoričkim funkcijama, kako se često pretpostavlja u tradicionalnim pristupima metafori.

1 HrWaC = Croatian Web Corpus. http://nl.ijs.si/noske/all.cgi/first_form?corpname=hrwac;align=

Konceptualna metafora shvaća se kao mehanizam mišljenja, a za taj se mehanizam – metaforičko mišljenje – pretpostavlja da je podloga metaforičnim izrazima u jeziku, odnosno da ih uzrokuje. Jezični izrazi odražavaju neke aspekte našeg konceptualnog sistema, te kognitivni lingvisti na temelju njih izvode zaključke o tom sistemu. To, međutim, ne znači da su jezični izrazi i konceptualni sistem jedno te isto: riječ je o dvjema međusobno uvjetovanim, ali različitim kategorijama. Naime, premda su jezični izrazi dugo služili kao dokaz postojanja konceptualnih metafora, kognitivna lingvistika ne poistovjećuje metafore kao fenomen mišljenja s njihovim jezičnim izrazima, no smatra da jezični fenomeni upućuju na metaforičku narav mišljenja.

Mnoge konceptualne metafore ujedno su i *konvencionalne metafore*. Riječ je o uobičajenim, svakodnevnim i čestim izrazima, kakav je primjerice *probaviti ideju* (usp. npr. *Bik voli u potpunosti probaviti ideju i postupiti oprezno*),² u kojima se povezuju dva entiteta iz dviju domena (u tom primjeru domene su hrana i ideje). Mnoge teorije metafore izvan kognitivnolingvističke paradigme konvencionalne metafore ne analiziraju kao metafore, ili ih smatraju „mrtvim metaforama“, ili pak polaze od toga da riječi kao *probaviti* imaju dva nepovezana značenja, što bi onda vodilo zaključku da su zbog tih nepovezanih značenja zapravo u pitanju dvije riječi *probaviti* – svojevrsni homonimi. Upravo su takve, konvencionalne metafore kakve se primjećuju u izrazima tipa *probaviti ideju* najčešći predmet istraživanja kognitivne lingvistike. Važno je istaknuti da se konvencionalnost shvaća kao stupnjevit fenomen (Kövecses 2002): visokokonvencionalne metafore bile bi na jednom kraju ljestvice konvencionalnosti, dok bi na drugom kraju te ljestvice bile nekonvencionalne ili inovativne metafore.

2.1. Domene i preslikavanja

Konceptualnu metaforu kognitivna lingvistika vidi kao sustavan skup podudaranja između dviju iskustvenih domena. Često se ta podudaranja objašnjavaju kao razumijevanje jedne domene pomoću druge, a za njih se obično rabi naziv *preslikavanja*. Preslikavanja podrazumijevaju da se određeni elementi iz *izvorne domene* povezuju s određenim elementima iz *ciljne domene*. Drugim riječima, na ciljnu se domenu preslikavaju relevantni aspekti izvorne. Preslikavanja podrazumijevaju da se znanje o jednoj (često konkretnoj) domeni primjenjuje na rasuđivanje o drugoj (često apstraktnoj) domeni.

Jedna je konceptualna metafora koju su kognitivni lingvisti često istraživali LJUBAV/VEZA JE PUTOVANJE.³ Ljubav je u kontekstu te metafore predmet razmišljanja ili govora (ciljna domena), a putovanje je izvorna domena. Ta konceptualna metafora reflektira se u istaknutim elementima u primjeru *Više nisu zajedno: Nina Mia i Miran nastavljaju svatko svojim putem. Putevi su im se nedavno razišli (...)*.⁴

2 <https://www.tportal.hr/magazin/clanak/bikovi-i-vage-su-najbolji-prijatelji-20150506>

3 Smanjena velika slova standardni su način bilježenja konceptualnih metafora u kognitivnoj lingvistici.

4 <https://www.gloria.hr/fokus/zvezdane-staze/vise-nisu-zajedno-nina-mia-i-miran-nastavljaju-svatko-svojim-putem/6839415/>

Istraživanja ističu da metafora kakva je LJUBAV JE PUTOVANJE neke aspekte iskustva ističe, a neke druge stavlja u drugi plan. To je ono što metafore općenito čine: one uvijek definiraju određene okvire stvarnosti, a u drugi plan stavljaju neke druge, te mogu potaknuti određena djelovanja na štetu nekih drugih. S mnogim je metaforama stoga povezana ideološka dimenzija.

Uzmimo jedan drugi primjer: u više su jezika potvrđeni jezični izrazi koji povezuju izvornu domenu vatre s ciljnom domenom ljutnje ili bijesa. U hrvatskom jeziku takvi bi izrazi bili **kuham od bijesa**, **kipi od bijesa**, **para iz ušiju**, **vatra iz očiju** (primjeri iz korpusa HrWaC). Kada govorimo o bijesu rabeći istaknute izraze, posuđujemo izraze koji pripadaju domeni vatre. Kognitivni lingvisti na temelju sličnih izraza zaključuju o postojanju konceptualne metafore LJUTNJA/BIJES JE VATRA. Sustavna preslikavanja između dviju domena, vatre (s kojom su u vezi podcrtani izrazi) i bijesa, uključuju ova:

intenzitet vatre → intenzitet bijesa

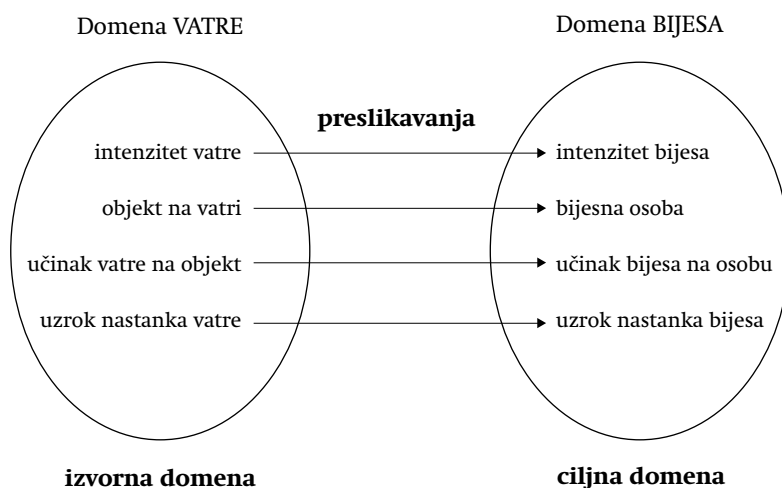
objekt na vatri → bijesna osoba

učinak vatre na objekt na vatri → učinak bijesa na bijesnu osobu

uzrok vatre → uzrok bijesa

Skup preslikavanja iz izvorne domene (vatra) omogućuje specifičnu konceptualizaciju fenomena bijesa, te spoznaje koje imamo o izvornoj domeni uvjetuju konceptualizaciju i razumijevanje ciljne domene bijesa. U tom se procesu, što je vrlo bitno u kognitivnolingvističkom shvaćanju, stvaraju nove spoznaje o ciljnoj domeni. Uloga je metafore, prema tome, spoznajna.

Prikaz 1 pokazuje kako kognitivni lingvisti često ilustriraju preslikavanja iz izvorne domene u ciljnu domenu. Preslikavanje je primarno matematički termin, što prikaz i naznačuje.

Prikaz 1. Preslikavanja iz domene VATRE u domenu BIJESA

Izvorne domene konceptualnih metafora često su konkretne, a ciljne su često apstraktne. U slučaju metafore *BIJES JE VATRA* domeni se bijesa pristupa preko konkretnije domene vatre. Mnoge su ciljne domene (kao što je bijes) manje opipljive, manje sagledive, manje dostupne, dok su mnoge izvorne domene (kao što je vatra) pomoću kojih se ciljne sagledavaju i razumiju dostupnije, više povezane sa svakodnevnim iskustvom. Stoga bi bilo kontraintuitivno poći od apstraktnih domena i konkretne pokušati razumjeti pomoću njih.

U jednoj drugoj konceptualnoj metafori koja je potvrđena u mnogo jezika, *ŽIVOT JE PUTOVANJE*, život je apstraktna ciljna domena kojoj se pristupa pomoću konkretne izvorne domene putovanja. No, kompleksnost te ciljne domene uvjetuje njezino povezivanje i s mnogim drugim izvornim domenama (v. 3).

Pretpostavka da su konceptualne metafore kakva je *ŽIVOT JE PUTOVANJE* u prvom redu fenomen mišljenja znači ne samo da ih rabimo da bismo pomoću njih govorili o nekim vidovima svijeta i života već da su one instrument mišljenja koji omogućuje da o različitim fenomenima donosimo zaključke. One usmjeravaju mišljenje, a i djelovanje. Tako će metafora *ŽIVOT JE PUTOVANJE* utjecati na način na koji razmišljamo o životu, na određivanje ciljeva, na pravljenje planova kako da te ciljeve dostignemo, kako da zaobiđemo prepreke na koje naiđemo i tako dalje. Bitno je imati u vidu da konceptualizirajući manje dostupan, apstraktan fenomen pomoću nekog dostupnijeg, konkretnijeg fenomena stvaramo metaforičku realnost. Život je drukčiji shvatimo li ga kao putovanje – to je samo jedna metaforička realnost, ali nije jedina – nego shvatimo li ga kao nešto drugo, primjerice kao borbu ili igru. Borba i igra stvaraju bitno različite metaforičke realnosti od one realnosti koju stvara putovanje. Različite izvorne domene pomoću kojih razumijevamo život stvaraju različite poglede na život te mogu uvjetovati bitno različite strategije ponašanja u različitim životnim situacijama. Usto, povezivanje neke ciljne domene s nekom (novom) izvornom domenom uvijek rezultira time da ciljnu domenu vidimo na drukčiji, nov način.

Jedno od pitanja kojima se kognitivna lingvistika često bavila jest pitanje naravi metaforičke konceptualizacije i preslikavanja, odnosno pitanje na čemu se temelji metaforička konceptualizacija te što se preslikava i zašto. Jedno od utjecajnijih mišljenja na tom polju kaže da se metaforička konceptualizacija temelji na *glavnom značenjskom fokusu*, glavnoj temi izvorne domene, a to je središnje znanje o izvornoj domeni koje ciljna domena nasljeđuje (Kövecses 2012) te koje dijele članovi određene komunikacijske zajednice. Tako je značenjski fokus domene vatre intenzitet, dok je kod domene putovanja značenjski fokus napredovanje (promjena prostornih točaka). U izvornoj je domeni predefiniiran konceptualni materijal koji se primjenjuje u konceptualizaciji vrlo različitih ciljnih domena. Značenjski fokus izvornih domena povezan je s vrijednostima i sociokulturnim znanjem članova određene društvene zajednice.

Središnje je preslikavanje usko povezano s glavnim značenjskim fokusom. To preslikavanje izražava najintenzivniju preokupaciju komunikacijske

zajednice u vezi s temom. U metafori vatre, kod koje je glavni fokus intenzitet, središnje je preslikavanje INTENZITET JE VRUĆINA. Iskustveni fokus također je relevantan: u određenim će kulturama određene sastavnice imati prioritet, u drugima neće.

Središnja preslikavanja imaju nekoliko obilježja:

1. ona dovode do pojave drugih preslikavanja;
2. ona odražavaju važnost polazne domene u određenoj kulturi;
3. ona su iskustveno motivirana (a iskustvo je tjelesno ili kulturom određeno);
4. ona dovode do najčešćih jezičnih izraza koji odražavaju metaforu (usp. Kövecses 2010: 149).

2.2. Motiviranost metafora, orijentacija u prostoru i temeljna iskustva

Motiviranost je metafore – zašto se ostvaruju baš određene veze izvornih i ciljnih domena – važno pitanje u teoriji konceptualne metafore. Opći je stav o tome da se metafore temelje na iskustvu (bilo prostornom, perceptivnom ili kulturnom). Lakoff i Johnson (1980) ističu da su neke konceptualne metafore izravno povezane s iskustvom. *Orijentacijske* su metafore (npr. VIŠE JE GORE, MANJE JE DOLJE) povezane s prostorom i prostornom orijentacijom: gore – dolje, unutra – van, ispred – iza itd. Kognitivna lingvistika smatra da se osnovne iskustvene kategorije, a jedna se od njih odražava u opreci gore – dolje, prenose na druge, neprostorne domene. Pri tome se te druge domene doživljavaju te u skladu s tim i opisuju kao da su prostor.

Tako nam svakodnevno iskustvo s količinom govori da je veća količina predmeta, primjerice hrpa, uzdignuta te da je takva količina povezana s određenom visinom u odnosu na neku podlogu. Mala je pak količina povezana sa suprotnim: bivanjem dolje, spuštanjem i nedostatkom visine. Orijentacijska je metafora koja se temelji na tom kontekstu količine VIŠE JE GORE, MANJE JE DOLJE: ona je utemeljena u iskustvu. Ta bi metafora bila u podlozi jezičnim izrazima tipa *Dok plaće padaju, potrošnja raste* (HJR).⁵ Smanjenje količine novca u tom se primjeru metaforički konceptualizira kao kretanje nadolje, padanje, dok se intenziviranje potrošnje metaforički konceptualizira kao fizičko kretanje uvis.

Prostorne se orijentacijske točke gore – dolje prenose u domene emocija i fizičkih stanja, te se opisi emocija i stanja oslanjaju na njih. Emocionalna i fizička stanja pozitivnog tipa povezana su s gore i s visinom, a ona negativna s dolje. Lakoff i Johnson (1980: 15) kao primjere orijentacijskih metafora navode sljedeće: SREĆA JE GORE, TUGA JE DOLJE; ZDRAVLJE I ŽIVOT SU GORE, BOLEST I SMRT SU DOLJE. I te metafore imaju iskustveni temelj: u svakodnevnom životu pozitivne emocije i stanja povezani su s uspravnim položajem i držanjem

5 Hrvatska jezična riznica: <http://riznica.ihj.hr/>.

tijela, s pogledom u visinu. Iskustva su negativnih emocija i stanja povezana s promijenjenim položajem tijela – dijelovi se tijela spuštaju, tijelo je na nižem položaju, tijelo kao cjelina nije uspravno, čovjek je u ležećem položaju ili mu je pogled spušten.

Primjeri iz korpusa koji sadržavaju sintagme *spuštene glave* i *pognute glave* naznačuju primjerice umor, zabrinutost, tugu i stid. To su negativna stanja i emocije, dok primjeri s izrazima *(po)dignute glave* i *uzdignute glave* naznačuju suprotna, pozitivna stanja i emocije, u pronađenim primjerima uglavnom ponos.

Primjeri (1a–b) ilustriraju prijenos prostornih kategorija (GORE, DOLJE) u apstraktne domene, pri čemu se ostvaruje metafora DOBRO JE GORE, LOŠE JE DOLJE. Pritom DOBRO može biti uspjeh ili vrlina, a LOŠE mana ili grijeh. U primjeru se (1a) ostvaruje metafora USPJEH JE GORE, a u primjeru (1b) metafora MANA/GRIJEH JE DOLJE.

1(a) *Ovdje počinje i uspon karijere inž. Komlinovića...* (Šumari.hr)

1(b) *Skandal u Španjolskoj; je li Real stvarno pao tako nisko* (Tportal.hr)

Spomenuta metafora LOŠE JE DOLJE jedna je od metafora koje se nalaze u *Repozitoriju metafora hrvatskoga jezika*.⁶ U prikazu sa stranica tog projekta ta je metafora u hijerarhiji svrstana u metafore dobrobiti, a oprečna metafora DOBRO JE GORE navedena je kao s njome povezana.

Grafički prikaz odnosa među metaforama⁷ pokazuje koje su metafore većeg ili manjeg stupnja specifičnosti povezane s tom metaforom. Tako vidimo da je metafora LOŠE JE DOLJE povezana sa specifičnijom metaforom BITI SIROMAŠAN JE BITI NA NISKOJ LOKACIJI, a ta pak s općenitijim metaforama EKONOMSKI STATUS JE TOČKA NA SKALI i EKONOMSKI STATUS JE LOKACIJA.

Na temeljna iskustva iz djetinjstva oslanjaju se metafore koje kognitivna lingvistika naziva *primarnima*; za te se metafore pretpostavlja izravna iskustvena motivacija. Takva su iskustva, primjerice, fizička blizina djeteta i roditelja. Osjećaj topline učinak je povezan s tim temeljnim iskustvom. Primarne su metafore prva konceptualna metaforička preslikavanja koja se usvajaju u djetinjstvu, a rezultat su ponovljenih korelacija između senzorno-motoričkog iskustva i subjektivne prosudbe tog iskustva; primarne su jer se druge na njima temelje te zato što omogućuju opće razumijevanje funkcioniranja konceptualne metafore. Primarna metafora PRIVRŽENOST JE TOPLINA proizlazi iz iskustva s fizičkom blizinom dragih osoba koja korelira s toplinom.

6 To je projekt koji istražuje konceptualne metafore i metonimije u hrvatskome jeziku u sinkronijskoj i dijakronijskoj perspektivi te pruža bazu „konceptualnih i jezičnih metafora, metonimija te predodžbenih shema, kognitivnih primitiva i semantičkih okvira hrvatskoga jezika s pripadajućim leksičkim jedinicama“. Usp. <http://ihjj.hr/metafore/>; <http://ihjj.hr/metafore/sto-je-metanet-hr>. Popis metafora nalazi se na: <http://zrno.fsb.hr:8080/Metafore>

7 http://zrno.fsb.hr:8080/Metafore/metafora_read?ime_metafore=LO%C5%A0E+JE+DOLJE

Primarne su metafore, dakle, utemeljene u iskustvu, proizlaze izravno iz iskustva te preslikavaju osnovne perceptivne koncepte na jednako važne, ali neperceptivne koncepte. *Korelacijske* metafore proizlaze iz kombinacije dviju ili više primarnih metafora (Grady 1999). Primarne i korelacijske metafore imaju izravnu iskustvenu motivaciju i javljaju se u mnogim jezicima i kulturama. Grady (1999) pretpostavlja da su primarne i korelacijske metafore univerzalne i konvencionalnije, dok su *metafore sličnosti* karakteristične za pojedinu kulturu te su manje konvencionalne i često su inovativne: one su neograničene u smislu da je ljudska mašta neograničena u svojoj sposobnosti da različitim fenomenima „nametne“ sličnosti (Grady 1999: 96–97).

Motiviranost se nekih konceptualnih metafora otkriva u percipiranoj sličnosti između dviju domena (npr. domene ljudi i domene biljaka: u objema domenama imamo entitete koji se pojavljuju, rastu, dolaze do točke na kojoj su naj snažniji pa onda slabe i nestaju). No, kod nekih se metafora o takvoj sličnosti ne može govoriti: teorija konceptualne metafore pretpostavlja da njih motivira iskustvena korelacija, odnosno da takva korelacija postoji između dviju domena (primjerice, između kvantitete i visine). Mnoge se metafore temelje na predodžbenim shemama, strukturama koje proizlaze iz ponavljajnog iskustva (npr. spremnik, sila, vertikalnost). Novija istraživanja metafore (neuralna teorija metafore, usp. Štrkalj Despot 2013) utemeljenje primarnih metafora nalaze u funkcioniranju mozga.

2.3. Konvencionalne i pjesničke metafore

Otvoreno je pitanje kognitivne lingvistike odnos konvencionalnih i pjesničkih metafora. Lakoff i Turner u djelu *More than Cool Reason* (1989), koje se bavi inovativnim, pjesničkim metaforama, polaze od toga da pjesničke metaforične jezične izraze doživljavamo kao nove i originalne, ali razumljive jer se temelje na konvencionalnim konceptualnim metaforama (Lakoff i Turner 1989; Kövecses 2005: 260). Inovativne metafore nastaju procesima *proširivanja*, *razrade*, *propitivanja* i *kombiniranja* (Lakoff i Turner 1989: 67–72; Kövecses 2002: 47–49). U *proširivanju* se konvencionalna konceptualna metafora povezana s određenim konvencionalnim jezičnim izrazom izražava na nov način koji se temelji na uvođenju novog konceptualnog elementa u izvornu domenu. Shakespeare je konvencionalnu konceptualnu metaforu SMRT JE SPAVANJE (engl. DEATH IS SLEEP) proširio *sanjanjem*: „To sleep? Prechance to dream! Ay, there's the rub; For in that sleep of death what dreams may come?“ (Lakoff i Turner 1989: 67). *Razrada* detaljno razlaže neki element izvorne domene na neobičan način. Umjesto da se dodaje nov element u izvornu domenu, uzima se neki već postojeći na nov, nekonvencionalan način. Primjerice, Horacije govori o smrti kao „vječnom progonstvu na splavi“ (engl. *eternal exile of the raft*). Prema konvencionalnoj metafori SMRT JE ODLAZAK smrt zamišljamo kao odlazak bez mogućnosti vraćanja nekim prijevoznim sredstvom. Metafora u pravilu ne doživljava detaljnu razradu. U Horacijevu primjeru razrada se temelji na progonstvu i zamisli o splavi kao prijevoznom sredstvu: progonstvo je nešto

neželjeno i u vezi je s njim želja za vraćanjem, a splav je, među ostalim, nesigurno prijevozno sredstvo nad kojim nemamo kontrolu jer ga nosi struja. Takvim je pristupom metafora SMRT JE ODLAZAK razrađena na nekonvencionalan način: o smrti promišljamo na drugačiji način (Lakoff i Turner 1989: 67–68). Kod *propitivanja* književnici dovode u pitanje primjerenost svakodnevnih metafora, dok se kod *kombiniranja* kombinira više konceptualnih metafora.

Neka istraživanja ističu da pjesnička metafora nije proizvoljna ni prepuštena volji samog pjesnika jer se mora oslanjati na ograničenja temeljne konceptualne metafore da bi bila razumljiva (Žic Fuchs 1992–1993: 588). Primjerice, konceptualna metafora ČOVJEK JE BILJKA odražava viđenje raznih oblika ljudskog postojanja preko domene biljaka čiji se razvoj, cvat i ocvat dovode u vezu s različitim razdobljima čovjekova života ili s određenim stanjima. Primjeri su konvencionalnih metaforičkih hrvatskih izraza *ona je u cvijetu mladosti*; *procvata je u zadnje vrijeme*. Temeljna se konceptualna metafora pretače u konvencionalne, svakodnevne jezične izraze poput tih. Žic Fuchs ističe povezanost pjesničke metafore i konceptualne metafore (za razliku od Lakoffa i suradnika koji povezuju pjesničke metafore s konvencionalnim) te kao argument navodi postojanje pjesničkih metafora koje nemaju ekvivalente u području konvencionalnih metafora: takve metafore razumijemo isključivo pomoću metafora na konceptualnoj razini. Konvencionalne metafore mogu se razumjeti i izvan konteksta ili primjenjivati u vrlo različitim kontekstima, što nije karakteristično za pjesničke metafore. Kada je riječ o pjesničkoj metafori, o konvenciji se može govoriti samo na konceptualnoj razini, ali su sama pjesnička jezična ostvarenja nekonvencionalna. Pjesničke su metafore dodatna potvrda postojanja temeljnih konceptualnih metafora.

3. Univerzalnost metafora i metafore u stvarnim (korpusnim) uporabama

Neke su metafore (npr. ZNATI JE VIDJETI) potvrđene u nizu genetski nepovezanih jezika. Mnoga proučavanja metafora u konkretnim jezičnim uporabama ukazuju, međutim, na njihovu uvjetovanost čimbenicima povezanim s ideologijom, kulturom, kontekstom i žanrom. Neka istraživanja stoga metaforu vide kao diskursni fenomen u kojem kognitivni faktori ne igraju odlučujuću ulogu, već to čine različiti „lokalni“ čimbenici, primjerice specifične teme u specifičnom kontekstu, te interakcija sudionika konkretne komunikacijske situacije. Važno je imati na umu, kako ističe Cienki (2017: 133), da određeni jezični izraz koji istraživač smatra metaforičnim i analizira kao takav ne mora uključivati konceptualno preslikavanje kod onoga tko je izraz uporabio ni kod svakoga tko taj izraz čuje ili pročita. Dakle, metafora uz izvorne i ciljne domene uključuje i nekoga tko zapravo izvodi preslikavanje, što znači da metafora ovisi o konkretnoj interpretaciji onoga tko neki izraz uporabi, ili onoga tko izraz percipira i razumije kao metaforičan, računala koje izraz analizira kao metaforičan, ili o interpretaciji osobe koja primjenjuje specifičnu

proceduru (npr. MIP-proceduru grupe Pragglez (2007)) u kojoj se određene jedinice kategoriziraju kao metaforične.

Koliko je metaforičnost svojstvena različitim žanrovima i registrima, mogu pokazati istraživanja metafora utemeljena na korpusima. Ona mogu pokazati i koliko je neka metafora česta, kakav je odnos (u smislu kvantitete) doslovnih i metaforičkih uporaba određenog jezičnog izraza (npr. *teško probavljiv*), s kojim se ciljnim domenama određene izvorne domene najčešće povezuju te koliko se često određena izvorna domena povezuje s određenom ciljnom domenom. Naime, ako se s nekim izvornim domenama neke ciljne domene povezuju vrlo često (npr. život s putovanjem), u pitanju su konvencionalne veze, a ako se s nekima povezuju (vrlo) rijetko, u pitanju su inovativne veze.

Konceptualne metafore u pravilu se rijetko očituju u jeziku u onom obliku u kojem ih bilježe kognitivni lingvisti u svom metajeziku (primjerice, LJUTNJA/BIJES JE VATRA). U pravilu, u jeziku nalazimo izraze koji se mogu povezati sa semantičkim poljem vatre u kontekstima u kojima se govori o ljutnji i bijesu, pa na temelju njih zaključujemo da im je u podlozi ta konceptualna metafora. Primjerice, *Para mu je išla iz ušiju, a bjeloočnice su mu se zacrvenile (ne, nije se fiksao, bio je samo malo ljut)*.⁸ U tom je primjeru *para* (koja nastaje kad je tekućina pod utjecajem vatre) jezični signal metafore LJUTNJA JE VATRA. Ipak, interesantno je da u korpusima ponekad nalazimo i formule *X je Y* koje odgovaraju kanonskom obliku konceptualnih metafora.

Sljedeći su primjeri iz korpusa HrWaC (usp. prikaz 2). Tražili smo izraz život je putovanje koji odgovara standardnom obliku konceptualne metafore ŽIVOT JE PUTOVANJE te pronašli trideset takvih izraza. Neki dobiveni primjeri nisu relevantni, poput posljednjeg jer se u njemu govori o doslovnom putovanju. U relevantnim primjerima vidimo da se uz standardni oblik metafore pojavljuju i izrazi koji upućuju na neke elemente izvorne domene koji se preslikavaju (*putnik, put, cilj, odredište, prolaz, prijelaz*). Također, u jednom se primjeru s izrazom život je putovanje supojavljuje i izraz *igra u velikom kazalištu* koji je povezan s jednom drugom metaforom, ŽIVOT JE KAZALIŠNA PREDSTAVA. Osim toga u nekim primjerima vidimo elaboraciju metafore: putovanje se specificira podatkom kamo ono ide (*u nepoznatom pravcu*).

Query Život, je, putovanje 30 (0.00 per million) 3

Page 1 of 2 Go Next Last

asbis.hr	će biti nagrađen sa GPS Bluetooth prijemnikom. <i>g</i>	Život je putovanje	, jedan veliki avanturistički put sa mnogo
mobil.hr	Koreje. Danas će nam predstaviti inovaciju.	Život je putovanje	Život mora biti ljepši - putujemo sa Galaxy S IV
index.hr	život zakrčen ljudima koji vam crpe energiju? <i>g</i>	Život je putovanje	puno lakše se krećemo kada su nam teđa ravna, a
interpubli...	priče, zbiljski ili imaginarno, jer	Život je putovanje	svakodnevna igra u velikom kazalištu. <i>g</i> Zašto
blog.hr	nego da ti objasnim kako je u stvarnosti.	Život je putovanje	koje ide ponekad sunčanom stranom a nekada i u
blog.hr	, istodobno je lagao u kameru... savršeno... <i>g</i>	Život je putovanje	praštanja... <i>g</i> " Ne vjeruj nitkome tko ne zna
index.hr	Izginuste časno <i>g</i> A kako kaže ona stara izreka: "	Život je putovanje	a ne odredište. " I rukometno putovanje se
cbs-split....	koji gotovo svaki dan slavimo euharistiju. Naš	Život je putovanje	u Svetinjju, to jest u kraljevstvo nebesko. Da
dijabetes....	jezik je regionalna sila <i>g</i> Piše: Jurica Pavičić <i>g</i>	Život je putovanje	, ispunjeno s mnogo prolaza i prijelaza. A
index.hr	nam je po Kristu postao dostupan. Cijeli naš	Život je putovanje	prema nebu. Svi smo svjesni da to nije lako
pastoralml...	zbog curenja dokumenata u javnost. <i>g</i> " Kršćanski	Život je putovanje	. On je poput uspinjanja na planinu, ponekad je
medjugorje...	ti moć i stavu" (Ps 63,2 - 3). Onima koji vjeruju	Život je putovanje	hodočašće. Oni provode život koji je čvrsto
blog.hr	ga tvornica putnih torbi i kovčega uvjerava=	Život je putovanje	». Pa kad se već odlučio za= Vjerujte svojim
alternativ...	pravi. I, dakako, da krenemo na njega. Jer čitav	Život je putovanje	; putnik i put su jedno te isto. Kada se oni spoje u
blog.hr	Novi list... Iscrpnije... <i>g</i> 26.10.2007., petak <i>g</i>	ŽIVOT JE PUTOVANJE	U NEPOZNATO <i>g</i> Kad govorimo o životu, često se
alternativ...	tijelu. <i>g</i> I evo jednog malo savjeta na kraju:	Život je putovanje	, a ne krajnji cilj, i na tom je putovanju važno
kronika.hr...	: Borci iz Nice <i>g</i> Putovanje je Život, a sam	Život je putovanje	, rekao je njemački pisac Paul Jean. U
magazinvje...	uključeni u igru, jer igra nikada ne završava.	Život je putovanje	od jednog stana svijesti prema sljedećemu.
24sata.hr ...	su od važnosti članovima Strukovnog razreda. <i>g</i>	Život je putovanje	<i>g</i> Putujemo potaknuti raznim željama i potrebama
	ako je kratkiji ljepši. I ne zaboravite -	Život je putovanje	<i>g</i> 1. Pronađite hobi kojim ćete probuditi strasti

Query Život, je, putovanje 30 (0.02 per million) 3

First | Previous Page 2 of 2 Go

blog.hr	putovanje jedna istina naziv moj posta, moj	Život je putovanje	, i jedna je istina koja će kad tad ugledati
forum.hr	prisustvom u ovom stucaju cu se ukljuciti <i>g</i>	Život je putovanje	a ne trka do cilja i treba uzivati u putovanju.
forum.hr	ništa, naše tijelo više ne vrijedi ništa <i>g</i>	Život je putovanje	od prostorno-vremenske točke A do
interijern...	što postoji temeljna konceptualna metafora "	Život je putovanje	" , netko se može nalaziti na pola svoga životnog
mojblog.hr...	s njima i ne dopustiti im da nas vrate unatrag.	Život je putovanje	u nepoznatom pravcu s mnoštvom manjih puteva i
profitiraj...	njihove sadašnje i potencijalne vjerovnike <i>g</i>	Život je putovanje	ne, odredište. Vjerojatno ste čuli za ovu
tasteoffl...	ovdje, već je svatko sam poslao iskricu sebe <i>g</i>	Život je putovanje	učenja i rasta, a nekada nema. I loša iskustva
vecernji.h...	..... zalosno k' o nam je presjednik? <i>g</i>	Život je putovanje	i put kojim putuje, a ne Cilj Ti sam biras kako ga
vecernji.h...	potrositi. Sto covjek posije to i pozanje.	Život je putovanje	u put kojim putuje, a ne Cilj. Put kojim putuje
zarezh.hr	od toga nije problem najteži problem u našim	Životima je putovanje	. Ono je često čisti gubitak vremena, dok su sami

Príkaz 2. Život je putovanje u korpusu HrWaC

Standardni kognitivnolingvistički oblik jedne druge metafore s izvornom domenom borbe i ciljnom domenom života, ŽIVOT JE BORBA, puno je češći u ovom korpusu (pronađena su 124 primjera). Kao i kod metafore ŽIVOT JE PUTOVANJE vidimo da se u neposrednom kontekstu izraza pojavljuju neki elementi izvorne domene borbe (*boriti se, pobijediti, oružje...*) koji su važni u pre-slikavanjima. U jednom je primjeru prisutno gnijezdo metafora: pojavljuje se više izvornih domena (himna, borba, tragedija).

Query Život, je, borba 124 (0.10 per million) 3

Page 1 of 7 Go Next Last

tportal.hr...	na sljedeći sastanak s konkurencijom. Ali	Život je borba	, a ja nisam više mlada i naivna. <i>g</i> Oko jedinice iza
ejordan.hr...	nekoliko godina bile nezamislive. Međutim,	Život je borba	i isplati se svaki dan iznova boriti, moliti za
blog.hr	o nekom drugom poimanju života <i>g</i> Kažu	Život je borba	Kažu za sve se trebaš izboriti Kažu bori se i
index.hr	a poklonu se ne gleda u zube ili tako nekako..	Život je borba	i nije lako i najlakše bi bilo odustati ali zar bi
blog.hr	je tuga - nadidi je Život je himna - pjevaj je	Život je borba	- prihvati je Život je tragedija - uhvati se s
index.hr	srce ljudima jer u njima vlada kob i egoizam,	Život je borba	- nastoj pobediti ali ako izgubiš-ne smeš
hrvatskipo...	su jaki, Hrvati su izvrsni, Hrvati su najbolji.	Život je borba	. Život je neka vrsta svakodnevnog ratovanja i
tportal.hr...	to čekati od ovog lika, a ni od nekog sljedećeg.	Život je borba	, bori se za svoje ideale i ciljeve. Upoznala si
pastoralml...	je jedina briga bila da stigneš doma na ručak... <i>g</i>	Život je borba	<i>g</i> Sjeli smo na klupicu u obližnjem parku. Bujica
pastoralml...	Ustavno prava na izbor samo su neke od njih. Da,	Život je borba	No, svjestan sam jedne činjenice, možda i
blog.hr	ona možda primjetiti da me netko drugi ošišao.	Život je borba	, nek se bore za mušterije... Ponekad odem u
nacional.h...	poslovni i financijski milje? Cijeli moj	Život je borba	. Rođen sam 1951. u brdima, u selu Marevci, 40 km
index.hr	sakrio da sačuva život nije se dobro borio. I	Život je borba	. Isus ne želi da doslovno mrzimo svoj život, a na
slobodnada...	i sam velikin diton stvorija u matičnon klubu. <i>g</i>	Život je borba	<i>g</i> Preteni je najuspješniji hrvatski junior u
slobodnada...	i nadgledanja djece... dragi roditelji....	Život je borba	.. treba se boriti a ne pustiti stvari i ljude..
hkd.hr	Duha, koje navodi sv. Pavao. Naš cijeli	Život je borba	starog i novog čovjeka i tu je uloga Duha Svetoga
index.hr	kojemu vjere nije mogla dati barem malo utjehe. <i>g</i>	Život je borba	, a u borbi se ne može biti nespreman i bez oružja.
index.hr	sam da je život jednostavan... ali nije..	Život je boRba	u kojoj svaki čovjek mora sudjelovati... ja sam
antenzada...	. Rijetko kad se u životu sve idealno poklopi.	Život je borba	i niti jednoj generaciji nije tekao med i
rmb.hr	punom prijetnji jer, otkako je ljudi na zemlji,	Život je borba	protiv gramzljivosti, samovolje i site. Bijeg

Príkaz 3. Život je borba u korpusu HrWaC: prva skupina rezultata

Pretraga izraza *život je velika*... omogućila nam je dobivanje primjera koji otkrivaju različite izvorne domene (npr. igra, avantura) s kojima se povezuje ciljna domena život. Neka su od preslikavanja povezana s tim domenama česta i konvencionalna, a neka su manje konvencionalna. *Stonoga* i *cvjetna livada* manje su česte izvorne domene koje se povezuju s ciljnom domenom života.

Query život, je, velika 43 (0.00 per million) ⓘ

Page 1 of 3 Go Next Last

dobrosrce....	netko može s visoka gledati na patnje bolesnih.	Život je velika	nepoznаница i nikada ne znamo što nam se može
zadarsklii...	i ljubavi. Kršćanstvo je cijelo u tome. Dakle,	život je velika	avantura božanske umjetnosti, ljepote, Duha i
teklic.hr ...	put krenuti ispočetka. Jer, na kraju krajeva,	život je velika	avantura. ♪ Izdvojeni projekti ♪ Festival
dalmacija....	Centra za onkologiju riječima: I jedan spašeni	život je velika	stvar. Uz brojne sudionike start utrke
glas-konci...	se može ugroziti vlastiti život i život drugih.	Život je velika	i neponovljiva vrednota i onda kada je
index.hr	. Izgradite čvrste temelje i krenite dalje.	Život je velika	igra i učenje, ništa drugo. ♪ Aparthotel
geronimo.h...	se sastoji od platoa ne od prosvjetljenja.	Život je velika	serija platoa koji su ako si dobar i uspješan
tportal.hr...	. A ti, Rogonjo... BUDI POMIRLJIV. 15 godina	života je velika	stvar, ne odriči se najsvetijeg što imaš. (iako
tportal.hr...	crveni zlotvori NE ZAVEDU svojim lažnima, jer	život je velika	pustolovina ali - BEZ reprize ♪ Vesna (
vecernji.h...	♪ @mile isto mislim kao i ti, bat u obrnutom smjeru	ŽIVOT je velika	stvar da bi bila prepuštena umiranju zauvijek.
vecernji.h...	tko ste vi da im sudite? tko vam daje pravo na to?	Život je velika	nepoznаница, danas je to potpuno slijepa
slobodnada...	jednog policajca, da se razumimo svaki gubitak	života je velika	tragedija za obitelj i prijatelje, bio on
dnevnik.hr...	zašto, kada bi ga netko pitao. Njegov	život je velika	cvjetna livada, a pogled na svijet ne može biti
blog.hr	ljubičasto cvijeće. ♪ Ljubav je istina o životu A	život je velika	gala predstava, premijera bez reprize.
zupa-nasic...	. U ovakvoj strašnoj nesreći svaki spašeni	život je velika	pobjeda nad zlom. Još jednom, iskreno
blog.hr	Deak (Mladost Zabok. ♪ Stonoga ♪ 18 veljača 2013 ♪	život je velika	stonoga., govorio je Ivo svjestan kako ga nitko
cosmopolit...	u sadašnjosti. Započinjanje zajedničkog	života je velika	stvar Dopustite si neko vrijeme da se naviknete
monitor.hr...	da ostvarimo sebe i svoju životnu svrhu. ♪ Takav	život je velika	radost. ♪ Vidimo se krajem kolovoza. ♪ Što smo
zubabrodsk...	znači odvajanje, rastavljanje. Stvorenje,	život je velika	cjelina u kojoj je sve usklađeno jedno s drugim.
buro247.hr...	kraju vratiti ili ne. Već iskustvo samostalnog	života je velika	stvar. A putovanja i ljudi koje putem

Prikaz 4. Prva skupina rezultata za život je velika...

Pronađeni primjeri pokazuju da izvorne domene koje se relativno često povezuju s ciljnom domenom život jesu borba, predstava, igra, škola i avantura.

4. Noviji pristupi i teme kognitivnolingvističkog proučavanja metafora

Lakoff i Johnson (1980: 153) metaforu su u prvom redu odredili kao fenomen mišljenja, a tek onda jezika. Time se od samih početaka teorije konceptualne metafore podrazumijeva da konceptualna metafora postoji i u neverbalnim modusima. Ipak, najveći dio literature o konceptualnoj metafori primarno se bavi jezikom, a manje metaforičkim mišljenjem povezanim s njime. Ako se zadržimo samo na jeziku, dovodimo u pitanje metaforu kao stvar kognicije. Budući da se viđenje metafore već 1980-ih povezano s mišljenjem, ustrojem konceptualnog sustava, kulturom, komunikacijom i ideologijom, začuđuje da se pozornost vizualnim i multimodalnim metaforama u istraživanjima koja se barem donekle oslanjaju na teoriju konceptualne metafore počela pridavati tek prije kojih dvadesetak godina, a intenzivnije tek prethodnih desetak.

Dva ogranka teorije konceptualne metafore bave se ne-verbalnim ili ne-ključivo verbalnim očitovanjem metaforičke misli: jedan ispituje ulogu gesta kod ostvarenja metafora u govoru (ključne su studije Müller (2008) te Cienki

i Müller (2008)). Određene geste u prostoru mogu, primjerice, ukazivati na budućnost (te im je u podlozi metafora *PROSTOR JE VRIJEME*). Geste koncepte predstavljaju ikonički, a ikoničke slike koje se ostvaruju gestama mogu biti temelj metaforama. Cienki (2017) opisuje gestu koja prati ekvivalent iskaza *moraš (negdje) povući crtu*. U gesti se pokretom vrška kažiprsta koji ide od ramena do struka odjeljuju dva prostora od kojih jedan stoji za ono što je ispravno, a drugi za ono što je pogrešno. Dolaženje do ispravne moralne odluke razumijeva se kao odjeljivanje dvaju prostora crtom (usp. Cienki 2017: 132). Drugi se ogranak bavi metaforama u ekskluzivno ili djelomično vizualnom materijalu. Forceville (1996) u svojim je istraživanjima pošao od teorije konceptualne metafore, no budući da se više bavio kreativnim primjerima, bitno se oslanjao i na interakcijsku teoriju (Black 1979). Predmet su njegova interesa primarno oglašavanje i reklame. El Refaie (2003) proširuje empirijski materijal političkim karikaturama. Teoriju konceptualne metafore na analizu filmskih metafora primjenjuju Coëgnarts i Kravanja (2014) te neki prilozi u Fahlenbrach (2016). Pregled istraživanja metafore u multimodalnim tekstovima pruža El Refaie (2017).

Na polju intenzivnih novijih istraživanja metafore u različitim tipovima diskursa velik je broj studija posvećen metafori i uvjeravanju u političkom diskursu (za pregled usp. Musolff 2017), metafori i uvjeravanju u oglašavanju (za pregled usp. Hidalgo-Downing i Kraljevic-Mujic 2017), metafori u znanstvenoj komunikaciji (usp. Koteyko i Atanasova 2017) te metafori u edukacijskim kontekstima i jezičnoj nastavi (Littlemore 2017; MacArthur 2017). Metafore su i oruđe u rješavanju vrlo konkretnih problema: o tome, primjerice, govore studije o uporabi metafora u zdravstvu i diskursu o fizičkom i mentalnom zdravlju (za pregled usp. Demjén i Semino 2017; Tay 2017) te one o uporabi metafora u izgradnji mira, empatiji i rekoncilijaciji (za pregled usp. Cameron 2017).

Literatura

- Black, Max. 1979. More about metaphor. U: *Metaphor and Thought* (ur. A. Ortony): 19–43. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cameron, Lynne. 2017. Using metaphor for peace-building, empathy, and reconciliation. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 426–442. London – New York: Routledge.
- Cienki, Alan. 2017. Analysing metaphor in gesture: a set of metaphor identification guidelines for gesture (MIG-G). U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 131–147. London – New York: Routledge.
- Cienki, Alan; Cornelia Müller (ur.). 2008. *Metaphor and Gesture*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins.
- Coëgnarts, Maarten; Peter Kravanja. 2014. On the embodiment of binary oppositions in cinema: The CONTAINMENT schema in John Ford's Westerns. *Image [&] Narrative* 15 (1): 30–43.
- Demjén, Zsófia; Elena Semino. 2017. Using metaphor in healthcare: physical health. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 385–399. London – New York: Routledge.
- El Refaie, Elisabeth. 2003. Understanding visual metaphors: The example of newspaper cartoons. *Visual Communication* 2 (1): 75–95.
- El Refaie, Elisabeth. 2017. Analysing metaphors in multimodal texts. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 148–162. London – New York: Routledge.
- Fahlenbrach, Kathrin (ur.). 2016. *Embodied Metaphors in Film, Television, and Video Games: Cognitive Approaches*. London – New York: Routledge.
- Forceville, Charles. 1996. *Pictorial Metaphor in Advertising*. London: Routledge.
- Grady, Joseph. 1999. A typology of motivation for conceptual metaphor. U: *Metaphor in Cognitive Linguistics* (ur. R. Gibbs i G. Steen): 79–100. Amsterdam: John Benjamins.
- Hidalgo-Downing, Laura; Blanca Kraljevic-Mujic. 2017. Metaphor and persuasion in commercial advertising. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 323–336. London – New York: Routledge.
- HJR = *Hrvatska jezična riznica*. Dostupna na: <http://riznica.ihjj.hr/>
- HrWaC = Croatian Web Corpus. Dostupan na http://nl.ijs.si/noske/all.cgi/first_form?corpname=hrwac;align=
- Koteyko, Nelya; Dimitrinka Atanasova. 2017. Metaphor and the representation of scientific issues: climate change in print and online media. U:

- The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 296–308. London – New York: Routledge.
- Kövecses, Zoltán. 2002. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kövecses, Zoltán. 2005. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge – New York: Cambridge University Press.
- Kövecses, Zoltán. 2010. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kövecses, Zoltán. 2012. The scope of metaphor. U: *Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective* (ur. A. Barcelona): 79–92. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Lakoff, George. 1987. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, George; Mark Johnson. 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago – London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, George; Mark Johnson. 2015. *Metafore koje život znače*. Prev. Anera Ryznar. Zagreb: Disput.
- Lakoff, George; Mark Turner. 1989. *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Langacker, Ronald W. 1987. *Foundations of Cognitive Grammar, Vol. 1, Theoretical Prerequisites*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Littlemore, Jeannette. 2017. Metaphor use in educational contexts: functions and variations. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 283–295. London – New York: Routledge.
- MacArthur, Fiona. 2017. Using metaphor in the teaching of second/foreign languages. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 413–425. London – New York: Routledge.
- Müller, Cornelia. 2008. *Metaphors Dead and Alive, Sleeping and Waking: A Dynamic View*. Chicago – London: University of Chicago Press.
- Musolff, Andreas. 2017. Metaphor and persuasion in politics. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 309–322. London – New York: Routledge.
- Pragglejaz Group. 2007. MIP: a method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse. *Metaphor and Symbol* 22 (1): 1–39.
- Stanojević, Mateusz-Milan. 2013. *Konceptualna metafora. Temeljni pojmovi, teorijski pristupi i metode*. Zagreb: Srednja Europa.
- Štrkalj Despot, Kristina. 2013. Od neurona do metafore (i natrag): Neuralna teorija metafore u okviru neuralne teorije jezika i mišljenja. *Suvremena lingvistika* 39 (76): 145–173.

Tay, Dennis. 2017. Using metaphor in healthcare: mental health. U: *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (ur. E. Semino i Z. Demjén): 371–384. London – New York: Routledge.

Žic Fuchs, Milena. 1992/1993. Konvencionalne i pjesničke metafore. *Filologija* 20–21: 585–593.

Metaphor in Cognitive Linguistics

Summary

This article first briefly outlines the main ideas of cognitive linguistics and then reflects on the understanding of metaphor in this linguistic approach, providing an overview of the main assumptions of Conceptual Metaphor Theory. These assumptions include mappings and domains, motivation for metaphorical thinking and language, the role of experience and spatial orientation, conventional and novel (poetic) metaphors, metaphors' universal features, and metaphors in concrete language use as reflected in corpora. Finally, the analysis offers some remarks about new directions and research topics that are based on cognitive linguistic approaches or relate to them to some extent.

Ključne riječi: kognitivna lingvistika, metafora, preslikavanja, izvorna i cilj-na domena, konvencionalne metafore, inovativne metafore, orijentacijske metafore, prostorno iskustvo

Keywords: cognitive linguistics, metaphor, mappings, source and target domains, conventional metaphors, innovative metaphors, orientational metaphor, spatial experience